

Vem tar ansvar för uranvapen?

*Uranvapen förstör miljön för miljontals år framåt och mångdubblar cancer och fosterskador. Sverige tycker inte det skall undersökas...
lägger ner sin röst i FN:s Generalförsamling*

*Gabor Tiroler
Miljömagasinet
2008-12-19*

Den 2 december röstade 141 länder i FN:s Generalförsamling för en undersökning av uranvapnens skadeverkningar. Förslaget hade väckts av Kuba och Indonesien som företrädare för de alliansfria länderna. Endast fyra länder röstade emot, nämligen Israel, Frankrike, England och USA. De sistnämnda använder tonvis av dessa genuina massförstörelsevapen i Irak och Afghanistan med den missvisande beteckningen "utarmat uran" på engelska depleted uranium, DU. Trettiofyra länder lade ner sin röst, bland dem Sverige. Varför?

Vid kontakter med regeringen och UD har Aktionsgruppen mot radioaktiv krigföring (ARK) och det Nordiska nätverket mot uranvapen fått förklaringen att man redan vet tillräckligt om dessa vapen och att Sverige följer EU-länderna i frågan. Å andra sidan har politiker och ansvariga tjänstemän vid flera andra tillfällen sagt att de inte var tillräckligt insatta eller att det behövdes forskning. Vad beträffar Europa, så röstade ett stort antal medlemsländer för förslaget såsom Tyskland, Holland, Finland, Norge och Island. Alltså, flera NATO-länder röstade för, men Sverige lade ner sin röst.

EU-parlamentet har vid inte mindre än fyra sammanträden från 2003 och framåt krävt ett stopp för DU-vapen, senast i år och då med 94 % av alla röster. Belgiens parlament har beslutat att landet varken skall tillverka eller använda sådana vapen.

Sverige då? Ja den bestyckning som finns på de US-amerikanska stridsvagnarna och bombplanen är delvis Boforstillverkade och de skjuter även radioaktiv ammunition. Svenska företag marknadsför "kompleta vapensystem" med transportmedel, radar, bestyckning osv. Att sälja kanoner utan ammunition vore väl som att sälja ficklampor utan batteri eller skrivare utan färgpatroner. Ett enormt område, 2 000 kvadratkilometer, av Norrland (Livsel) har erbjudits utländska makter för övningskjutningar och krigsträning. Vilka sorters vapen skall de testa där?

Svenska soldater har utsatts för radioaktiv strålning på Balkan och i Afghanistan. Det skulle troligtvis bli svårare att rekrytera och sända i väg dem om de kände till de verkliga riskerna att dö t.ex. av cancer eller att få missbildade barn.

Sjutton år efter Gulfkriget har USA:s krigsministerium erkänt att de soldater som lider och eller redan dött av Gulfkrigssyndromet verkligen har varit sjuka och inte bara inbillat sig. Minst en tredjedel (över 200 000) av alla veteraner har invalid- eller förtidspension. Mycket tyder på att det är ffa. strålningen och giftet från rest-uran som skadat dem.

Generalförsamlingens beslut innebär att Världshälsoorganisationen, WHO, måste ta tag i frågan. Sannolikt efter påtryckningar från USA har de nämligen undvikit att göra

några efterforskningar om DU. En rapport som varnade för att långvariga och omfattande skador kunde uppstå fick inte publiceras och forskaren (Keith Baverstock) avskedades.

Vad skall den svenska regeringen och de ansvariga makthavarna säga om det framkommer att även svenska soldater blivit strålskadade? Behövdes det verkligen ingen undersökning? Var det undersökningen som var farlig?

FAKTARUTA

De vapen som numera kallas uranvapen betecknar ammunition och bomber som innehåller olika former av uran, alltså giftigt och radioaktivt material. Ammunitionen har en enorm genomslagskraft och är effektiv mot pansar. Bombarna går rakt genom urberg och armerad betong. Förutom den omedelbara verkan att spränga och bränna kvarstår en giftverkan och radioaktivitet i luften (dammet sprids med vinden), marken (de mikroskopiska partiklarna kan röras upp eller komma ner i grundvattnet).

Arvsmassan hos levande organismer, djur och människor skadas, med cancer och medfödda missbildningar som följd. Hos de befolkningar som USA och England utsatt för dessa vapen har cancerfrekvensen ökat tjugofalt och fosterskadorna mångdubblats. På motsvarande sätt har amerikanska, engelska och deras allierade militär också drabbats.

När USA tog patent på vapnen 1974 kallades de "atomvapen". Det lät obehagligt, så de döpte om materialet till "Depleted" Uranium, DU, som på svenska blev "utarmat uran". Det framställs vid anrikning av uranisotopen U235 för kärnkraft och kärnvapen som en rest (därav den riktigare benämningen rest-uran) U238. Det är en giftig tungmetall (nästan dubbelt så tung som bly) som utsänder alfastrålning och har en halveringstid på 4,5 miljarder år. Samma isotop, U238, finns också i avfallet från kärnkraftsproduktion: "utbränt uran". Denna innehåller dock även andra isotoper av uran samt plutonium, som är det starkaste gift man känner till. USA använde ammunition med rest-uran första gången i Gulfkriget.

I Sverige har anordnats tre internationella, vetenskapliga konferenser om uranvapen, vilka i stort sett förtigits av media. I Nordiskt nätverk mot uranvapen är Norge, Finland och Island med, förutom Sverige. Det går att få ytterligare informationer på hemsidan för Aktionsgruppen mot radioaktiv krigsföring (ARK)* eller hos the International Coalition to Ban Uranium Weapons www.bandepleteduranium.org

*ARK på Internet: www.uraniumconference.org

Gábor Tiroler är folkhälsovetare, medlem i styrelsen för ARK